

Reactie notitie LNV over sanering

Hans van Oostenbrugge en Marcel van Asseldonk, Augustus 2019

Inleiding

Door de financiële werkgroep van het Rijk, die is ingesteld in het kader van het op te stellen Transitiefonds, is aan LNV gevraagd voor 7 augustus met een indicatie te komen van het bedrag dat nodig is voor een eventuele saneringsregeling voor een deel van de kottervloot. In dat kader heeft LNV een notitie geschreven over de mogelijke kosten van een saneringsregeling in de visserij getiteld 'sanering vissersschepen'. LNV heeft Wageningen Economic Research gevraagd deze notitie van commentaar te voorzien met specifieke aandacht voor de volgende aspecten:

- nuances waar rekening mee gehouden moet worden bij een berekening van de waarde van schepen en vergunningen (bijvoorbeeld schommeling van gasolie/visprijzen, risico vanwege vrijwilligheid uitkoopregeling)
- een schets van de visserijmarkt (bijvoorbeeld mate van transparantie van de markt)
- verschil in type kotter (eurokotter/grote kotter).

Daarnaast heeft LNV behoefte aan de waarde van de contingenten (vangstrechten) op basis van de marktwaarde in de afgelopen jaren. Daarbij gaat het om de contingentenwaarde voor vissoorten die relevant zijn voor de platvisvisserij.

Methode en afbakening

Om deze vragen te beantwoorden is de notitie van LNV gereviewd. Daarbij is gebruikgemaakt van de eigen expertise van de aanwezige collega's en de kennis die is opgedaan bij andere saneringen en saneringsmethodieken zoals die ook verzameld is in het kader van de notitie over sanering van het kottervisietraject (Zaalmink et al. 2019, in voorbereiding). Daarnaast is gebruikgemaakt van publiek beschikbare gegevens en de literatuur.

Resultaten

Alternatieve vangstmethoden ontwikkelen

De notitie stelt dat alleen vissers die op schol vissen zullen overgaan op twinrig. Mogelijk dat ook vissers die met puls op tong visten en nu ook op tong vissen zullen overschakelen op de scholvisserij, afhankelijk van de vangbaarheid van schol en de visprijzen.

Afbakening populatie voor sanering

In de notitie wordt onderscheid gemaakt tussen twee type kotters: garnalenkotters en platviskotters. Onderstaande tabel¹ geeft een overzicht van de gemiddeld 300 schepen die in 2018 in de Nederlandse vloot actief waren waarvan:

• garnalen	160 kotters (ongeveer)
• pulskor	75 kotters (ongeveer)
• boomkor/sumwing	16 kotters (ongeveer)
• flyshoot	18 kotters
• twinrig	27 kotters

¹ Presentatie visserij in Cijfers 2019

De saneringsronde gaat alleen in op de uitkoop van grote boomkorschepen en schepen die recent hebben moeten omschakelen van de pulskor naar de boomkor (in totaal 90 schepen). Deze groep schepen wordt hierna gemakshalve de grote boomkorschepen genoemd. De bepaling van de doelgroep is van groot belang voor de gegevens die moeten worden gebruikt voor de waardering van de schepen waarop de sanering zich richt. Om te komen tot een economische waardering van de bedoelde schepen zal de waardering op de economische gegevens van deze schepen gebaseerd moeten zijn. De totale economische resultaten van de verschillende typen visserijen zijn weergegeven op www.visserijcijfers.nl. Deze gegevens kunnen worden gebruikt om de winstgevendheid van de grote boomkorschepen te bepalen. Omdat de schattingen van boomkorvisserij in de afgelopen jaren gebaseerd zijn op een klein aantal waarnemingen, zijn deze een grove indicatie van de werkelijke winstgevendheid. In Zaalmink et al. (2018) wordt daarnaast een vergelijking gemaakt tussen de economische resultaten van pulskorkotters en boomkorkotters (tabel 4.3), waaruit blijkt dat de winstgevendheid van de boomkorschepen lager is dan die van pulskorkotters. In 2019 is door de lage vangbaarheid van tong en schol de winstgevendheid van beide type schepen gedaald. Een analyse van de recente aanvoergegevens kan hier inzicht in geven.

Overigens zou een sanering van 60 grote boomkorkotters het aantal grote schepen dat op platvis vist met twee derde verminderen. In een toelichtend gesprek met de beleidsambtenaar van LNV is gebleken dat het rationale voor de sanering mogelijk de afname van het visgebied is door ruimteclaims van windmolenparken, natuurgebieden en de brexit. Wanneer deze redenatie wordt gevolgd, is het onlogisch om een eventuele sanering alleen op de grote boomkorkotters te richten, maar zouden ook andere kotters in aanmerking komen, naar rato van het verlies in visgebied. In dat geval zouden de gemiddelde kosten per kotter ook anders uitpakken en zou gerekend moeten worden met een (gewogen) gemiddelde van de kosten voor uitkoop van grote kotters en eurokotters (schepen met een motorvermogen tussen 260-300 pk). Ook de randvoorwaarden voor de sanering moeten bij deze redenatie aangepast worden.

Kostenopbouw saneringsfonds

In de notitie wordt een aantal verschillende componenten genoemd van het saneringsfonds die apart worden gewaardeerd. Na een opmerking over de opbouw van de totale waarde wordt op elk van de onderdelen apart ingegaan.

Opbouw van totale waarde

In het geval er een volwassen markt (genoeg transacties) is voor alle onderdelen van het bedrijf (schip, rechten, vergunningen) kunnen de waarden van al deze onderdelen worden bepaald op basis van de marktwarde. Daarmee ontstaat een kostenplaatje zoals dat er ook voor een nieuw te starten ondernemer uitziet en dit plaatje zal een goed beeld geven van de kosten die in de markt moeten worden betaald om bedrijven op te kopen. Binnen de visserij is het aantal recente transacties van vergunningen, schepen en contingenten laag, waardoor de indicatieve waarde van de marktprijzen klein is. Wanneer de waarde wordt bepaald aan de hand van de netto contante waarde van de toekomstige verdiensten zal dat in de regel gebeuren op basis van de combinatie van een schip met vergunning en genoeg contingenten. Deze berekende waarde is de totale waarde van alle rechten die daarbij horen. In de LNV-notitie wordt onderscheid gemaakt tussen de verschillende typen rechten en contingenten en het inkomensnadeel voor de eigenaar. Daarbij wordt in de tekst verwezen naar de notitie van Turenhout et al. (2016) over de garnalenvisserij. Wanneer deze methodiek wordt gevolgd voor de bepaling van het inkomensnadeel en dit wordt opgeteld bij de waarde van de contingenten en de vergunningen (zoals in de tabel in de notitie wordt gesteld), wordt de waarde van de contingenten en vergunningen dubbel meegeteld. Om dit te voorkomen, zal een keuze moeten worden gemaakt tussen een inschatting van waarde van de verschillende rechten op basis van de marktwarde of een waardering van alle rechten van een gemiddelde kotter op basis van gemiste inkomsten.

Eventuele verschillen tussen de waarde en de marktprijs

De waarde van de vergunningen en rechten kunnen worden bepaald aan de hand van de marktwaaarde of op basis van de netto contante waarde van de ingeschatte toekomstige winsten die met deze productiemiddelen kunnen worden gegenereerd. In de door Wageningen Economic Research op te stellen notitie worden hiervan voorbeelden gegeven (Zaalmink et al., in voorbereiding). Beide waarden kunnen door een aantal redenen afwijken:

- De voorspellende waarde van historische marktprijzen en gerealiseerde winsten zijn bij systeemshokken beperkt. Toekomstige marktprijzen en winsten zijn bij verwachte systeemshokken (zoals het pulsverbod of een gedeeltelijke sluiting van het visgebied) moeilijk in te schatten. De toekomstige prijzen en winsten worden mede bepaald door (zie ook Mol et al. 2019):
 - effecten van sluiting van gebieden voor de visserij vanwege windmolenparken, natuurgebieden, brexit en dergelijke
 - effecten van de aanlandplicht
 - effecten van het pulsverbod
 - effecten van veranderingen in de olieprijs
 - indirecte effecten van bovenstaande ontwikkelingen op het economisch rendement door veranderingen in vissersgedrag (keuze vistuig, visgrond, doelsoort, enzovoort) en de daaruit voortvloeiende veranderingen in visprijzen en kosten.
- De kapitalisatiefactor, van belang voor inwegen toekomstige winsten, is arbitrair (en varieert doorgaans tussen 5 en 10). Bij onteigening wordt vaak de kapitalisatiefactor van 10 gebruikt en bij vrijwillige regelingen een lagere kapitalisatiefactor.
- Door een saneringsregeling treedt een belangrijke koopkrachtige vrager toe tot de markt van rechten, productiemiddelen en contingenten. Bij sanering van een substantieel deel van de schepen met alle rechten zal de marktprijs voor de rechten stijgen.

Waarde van vergunningen

Vanuit het Bedrijveninformatienet heeft Wageningen Economic Research toegang tot informatie over transacties van vergunningen voor motorvermogen (KW's) en scheepsomvang (GT's). Gezien de recente ontwikkelingen in de visserij is het echter zeer waarschijnlijk dat deze informatie geen goed beeld geeft van de huidige waarde van de vergunningen en kon de waarde van deze rechten niet worden geverifieerd.

Hardware

De restwaarde van de schepen is een grove indicatie, bepaald aan de hand van de marktwaaarde (A. Mol, persoonlijke communicatie). Het zou goed zijn dit op te nemen in de notitie omdat het van belang is bij de interpretatie van de gegevens. Uit de laatste zin in de beschrijving van de berekening blijkt dat de waarde van de hardware die opgenomen is in de tabel ook de waarde van de vergunning (KW's en GT's) betreft. De waarde van deze vergunningen is dus twee keer meegeteld en moet gecorrigeerd worden. Verder zijn er bij een sanering voor verouderde kotters netto geen extra kosten (tegenover opkoopkosten staan gelijke schrootopbrengsten; dus waarde nul). De extra kosten van sanering voor jongere kotters is het verschil tussen de waarde bij alternatieve aanwending en de marktwaaarde van deze kotters met bestemming visserij. Dit betekent dat de opbrengsten door alternatieve aanwending (verkoop naar buitenland/buiten de visserij) moeten worden verrekend met de genoemde kosten (bijvoorbeeld de in de notitie van LNV genoemde restwaarde 2 miljoen euro voor kotters gebouwd na 2000).

Bemannings

Het aantal bemanningsleden is ingeschat op gemiddeld 5 per schip. Als de sanering is gericht op grote boomkorschepen, ligt dit aantal tussen de 6-7 bemanningsleden per schip. Uitgaande van het genoemde

bedrag per opvarende zoals genoemd in de notitie zal in geval van 30 schepen het totale bedrag 20-40% hoger uitpakken dan in de notitie. In de huidige notitie wordt ervan uitgegaan dat het gereserveerde bedrag in het geval van 30 en 60 kotters gelijk is. Het is niet duidelijk waarom dit zo is. Het bedrag per opvarende is niet gecontroleerd. Het genoemde bedrag voor het sociaal plan lijkt arbitrair. Mogelijk kan dit beter worden ingeschat op basis van andere sociale plannen.²

Quota en contingenten

Sinds 2018 is er nauwelijks handel in contingenten en is de marktprijs van deze rechten dus niet te bepalen. De prijs die bij eventuele transacties wordt gerekend kan, gezien de lage hoeveelheid transacties, ook niet representatief worden verondersteld voor de waarde van andere rechten omdat het aantal vragende en biedende partijen zo klein is. Door deze ontwikkelingen is er momenteel geen transparante markt en is een bepaling van de huidige waarde van de rechten niet te maken. De historische waarde is de enige informatie over de waarde van de rechten die beschikbaar is om als indicatie te gebruiken. De marktprijzen van de contingenten van tong en schol fluctueerden de afgelopen jaren sterk. De marktprijs van de bij Wageningen Economic Research bekende transacties van scholcontingenten lag de laatste jaren (2015-2018) rond de 2,50 euro per kg. De prijs van tongcontingenten varieerde tussen de 7 en 30 euro (2012-2018). Gezien het verbod op de pulvisserij en de lage vangsten van zowel tong en schol in de afgelopen periode is de verwachting dat de verkoopprijs van zowel tong- en scholcontingenten het afgelopen jaar flink gedaald is ten opzichte van de prijs in de afgelopen jaren. Daarmee zijn de historische prijzen mogelijk een te gebruiken bovengrens voor de prijzen bij sanering.

Referenties

Mol, A., B.W. Zaalmink, N.A. Steins en M.L. Kraan, 2019. Vissen bij wisselend tij; Een notitie over de (cumulatieve) sociaaleconomische effecten van ontwikkelingen die invloed hebben op de Nederlandse kottervisserij. Wageningen, Wageningen Economic Research, Nota 2019-063. 18 blz.; 1 fig.; 0 tab.; 7 ref.

Turenhout, M., W. Baltussen, en K. Taal (2016). Waardeberekening van vergunningen van garnalenvissers in de Waddenzee. Notitie Wageningen Economic Research.

Zaalmink, W., G. Hoekstra, A. Mol en W.J. Strietman, 2018. *Sociaal-economische gevolgen van een totaalverbod op pulvisserij voor de Nederlandse visserijsector*. Wageningen, Wageningen Economic Research, Nota 2018-044. 36 blz.; 9 fig.; 16 tab.; 13 ref.

Zaalmink W., M. van Asseldonk, W. Baltussen, H. van Oostenbrugge, R. Jongeneel, in voorbereiding. 1.2 Saneringsmethodieken. Notitie voor het ministerie van LNV. Wageningen Economic Research.

² Zie ook bijvoorbeeld: <https://www.sociaalplan.nl/onderdelen-sociaal-plan.html>.